

سرشناسه: میرزا ابوالقاسمی، محمدصادق، ۱۳۵۹ -

عنوان و نام پدیدآور: دفتر ثلث/ به کوشش محمدصادق میرزا ابوالقاسمی؛ صاحب امتیاز (به سفارش) مرکز آموزش سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران، گروه خوشنویسی؛ گروه تألیف و تدوین محسن جدیدی، محمدرضا عموزاد مهدیرجی، امین ایرانپور؛ با مقدمه حمیدرضا قلیچ خانی.

مشخصات نشر: تهران: سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران، موسسه نشر شهر، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری: ۸۸ ص.؛ مصور (رنگی)

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۳۸-۶۵۷-۴

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: خط ثلث

موضوع: خوشنویسی - راهنمای آموزشی

شناسه افزوده: جدیدی، محسن، ۱۳۶۴ -

شناسه افزوده: عموزاده مهدیرجی، محمدرضا، ۱۳۵۲ -

شناسه افزوده: ایرانپور، امین، ۱۳۶۱ -

شناسه افزوده: قلیچ خانی، حمیدرضا، ۱۳۴۷ - مقدمه نویسنده

شناسه افزوده: سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران، مرکز آموزش

شناسه افزوده: موسسه نشر شهر

رده بندی کنگره: ۱۳۹۲/۱۳۸۶/۱۲/۲۶۳۲ NK

شماره کتابشناس ملی: ۱۳۳۱۰

نام کتاب: دفتر ثلث

صاحب امتیاز: مرکز آموزش سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران

دبیر علمی کارگروه:

محمدصادق میرزا ابوالقاسمی

به کوشش:

گروه تألیف و تدوین: محسن جدیدی، محمدرضا عموزاد مهدیرجی، امین ایرانپور

با مقدمه: حمیدرضا قلیچ خانی

طراح گرافیک: داوود خلیلی

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

بها: ۱۱۵/۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۳۸-۶۵۷-۴

شناسه: سینا ک. ب. ۰۵-۰۶-۰۲-۰۲-۰۳

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۲

ناشر: موسسه نشر شهر

پایگاه اینترنتی: sina.farhangsara.ir

کلیه حقوق برای صاحب امتیاز محفوظ است.

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

نشانی مرکز آموزش سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران: میدان ولیعصر (عج)، خیابان کریم خان زند، نیش کوچه شهید ملایی، ساختمان شماره ۴ شهرداری، طبقه پنجم. تلفن گویا: ۱۸۳۷ تلفن: ۸۹۰۹۵۱۴

نشانی ناشر: تهران، میدان آرژانتین، روبروی پارک سوار بیهقی، ابتدای خیابان آفریقا،

شماره ۶، موسسه نشر شهر تلفن: ۸۸۱۹۳۳۰۱-۲ ۸۸۱۹۳۳۰۴-۶

فروشگاه مرکزی: ضلع شمالی میدان فلسطین، شماره ۹ تلفن: ۸۸۹۵۲۵۳۴

مرکز چاپ: ۸۸۴۲۱۹۰۶ www.shahrpress.ir

موسسه نشر شهر
میدان ولیعصر (عج) تهران

□ پیش گفتار

آموزش، زیربنای فرهنگ شهرنشینی و زمینه‌ساز تحقق اهداف اجتماعی و حقوق شهروندی است. از این‌رو سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران از بدو تأسیس تا به امروز مسئله آموزش شهروندی و شهرنشینی را در شمار مهمترین وظایف خود دنبال کرده است. شگفت آن که امکانات و ظرفیت آموزشی در اختیار این سازمان، امکان ایجاد گسترده‌ترین شبکه ارائه خدمات آموزش عمومی در سطح کشور را نیز فراهم کرده است.

در این میان آموزش هنرهای تجسمی و هنرهای صناعی و سنتی دارای جایگاهی ویژه است؛ چرا که در راستای هویت‌سازی فرهنگی نقشی سزاوار دارد و مخاطبان آن نیز بی‌شمارند. ارائه دفترچه‌های آموزش خوشنویسی نیز با همین هدف صورت پذیرفته است. شاخصه‌های اصلی تدوین این دفترچه‌ها با دوره‌های آموزشی مربوط مطابق است و اهداف سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران را نیز دربر می‌گیرد. این دفترچه‌ها متناسب با دوره‌های آموزشی خطوط کوفی، ثلث، نسخ، نستعلیق، شکسته و تحریری تدوین شده و مجموعاً شامل دوازده دفتر مشق در شش مجلد می‌شود.

سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران در مقام نهادی فرهنگی اجتماعی امیدوار است تا با معرفی و آموزش شهروندان در زمینه هنرهای ایرانی‌اسلامی نقشی مؤثر در ارتقای سطح فرهنگ شهرنشینی و شهروندی ایفا کند. از این‌رو به ارزیابی اهداف برنامه‌های آموزشی خود می‌پردازد و از دیدگاه‌ها و پیشنهادهای شما استقبال خواهد کرد.

مرکز آموزش سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران

ای که خواهی که خوشنویس شوی	خلق را مونس و انیس شوی
خطّه خط، مقام خود سازی	عالمی پُر ز نام خود سازی
ترک آرام و خواب باید کرد	وین ز عهد شباب باید کرد

(سلطان علی مشهدی)

خوشنویسی از اصیل ترین هنرهای اسلامی است که با نگارش کلام الهی، از سپیده دم دوره اسلامی رونق گرفت و در سراسر جهان اسلام گسترش یافت. ایرانیان در این هنر و تکامل آن سهم بسزایی داشته و دارند. دست کم از این مقله فارسی، قانونمذکبکننده خطوط شش گانه در سده چهارم هجری، تا احمد سهروردی، علاءالدین تبریزی، میرعماد قزوینی، عبدالمجید طالقانی و خوشنویسان معاصر گواهی بر این مقعایند. همچنین منبع و مأخذی به زبان های عربی، ترکی، اردو و انگلیسی وجود ندارد که در سیرتخول و زیبایی شناسی خطوط اسلامی، از استادان ایران زمین سخن نگفته باشد و سهم این هنرمندان سترگ نادیده گرفته باشد.

همسو با آموزش سینه به سینه خوشنویسی در جهان اسلام، متون و رسالاتی نیز به زبان های فارسی و عربی از سده های نخستین دوره اسلامی در دست است که در آن ها از شیوه های آموزش، خوشنویسی و معنویت، قواعد و اصول، ابزار نگارش و نیز لوح های درخشان این هنر بحث های بسیار کرده اند.

در پنجاه سال گذشته نظام استاد و شاگردی، تقریباً با همان روش پیشین، به کلاس های انجمن خوشنویسان ایران تبدیل شد و در کنار این نهاد هنری، برخی استادان هم در منزل یا دفتر کارشان به آموزش هنرجویان اشتغال داشته اند. سرعت شگفت انگیز و خیره کننده پیشرفت علوم و فنون سبب شده است تا آموزش خوشنویسی به عرصه رایانه و شکل آن لاین مز وارد شود و خود را با این تکنولوژی، سازگار سازد.

با ورود چاپ سری و سنگی از اوایل سده سیزدهم هجری در شهرهای تبریز و تهران، بسیاری می اندیشیدند که خوشنویسی روزهای پایانی خود را سپری می کند؛ اما امروزه می بینیم که چاپ و گسترش آن چه خدمات سترگی را به تمام هنرهای تجسمی از جمله کتابت و خوشنویسی ارائه کرده و نه تنها لطمه ای به این هنر نزده، که سبب تسهیل در آموزش و انتشار باورنکردنی آن شده است.

پیشتر، به دلیل نبودن یا گرانبها بودن ابزاری چون کاغذ، گاه استاد ناچار بوده تا حروف را بر روی ناخن خویش نوشته و تعلیم دهد که البته این کار، نسیمی از امساک در آموزش ظرایف و دادنِ سرمشق به هنرجو را نیز در پی داشته است.

امروزه خوشبختانه گونه‌هایی از رسم الخط‌ها و رسم المشق‌ها در بازار کتاب وجود دارد که از نظر کمی شایان توجه است. ولی پیشتر آن‌ها از نظر کیفی از اصول علمی آموزش، بهره‌مند نیستند و برخی از آن‌ها را صرفاً مدرسانی کم‌تجربه و با عیاری اندک، تدوین و منتشر کرده‌اند. هر چند خوشنویسی از جمله هنرهایی است که نیازمند آموزش حضوری و زودررو دارد، اما در صورتی که این امکان فراهم نباشد، استفاده از کتابچه‌های آموزشی از بهترین و مفیدترین روش‌های ممکن است. در مجموعه‌ای که پیش‌رو دارید، تنی چند از مدرسان دانشگاه که پیشتر خوشنویس بوده‌اند، با روشی جذاب و گوناگون، تجربیات خویش را در آموزش خطوط گوناگون عرضه داشته‌اند. با توجه به نمونه‌های مشابه، این مجموعه و چگونگی تدوین آن، بسیار ارزشمند است و به یقین برای علاقه‌مندان خط و خوشنویسی نتیجه‌بخش خواهد بود.

حمیدرضا قلیچ‌خانی
پژوهشگر خوشنویسی

